

---

7. VYRIAUSYBĖ

[7.1. VYRIAUSYBĖS KONSTITUCINIS STATUSAS]

[7.2. VYRIAUSYBĖS FORMAVIMAS. ĮGALIOJIMŲ GRAŽINIMAS. ATSISTATYDINIMAS]

7.3. VYRIAUSYBĖS ĮGALIOJIMAI

Apie Vyriausybės įgaliojimus biudžeto srityje žr. 11. Valstybės biudžetas ir finansai, 11.1. Valstybės biudžetas. Valstybės turtiniai išipareigojimai. Mokesčiai.

Vyriausybės įgaliojimai (Konstitucijos 94 straipsnis)

Konstitucinio Teismo 2015 m. balandžio 3 d. nutarimas

Konstitucijos <...> 94 straipsnio [nuostatose] yra įtvirtinti Vyriausybės, kaip valstybės valdžios institucijos, įgaliojimai (2010 m. vasario 26 d. nutarimas). Pagal Konstitucijos 94 straipsnio 1 punktą Vyriausybė tvarko krašto reikalus, garantuoja valstybės saugumą. Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 94 straipsnio nuostatas, yra konstatavęs, kad, Vyriausybei vykdant Konstitucijos jai priskirtas funkcijas, jos įgaliojimai gali priklausyti nuo šalies ekonominės ir socialinės būklės, sprendžiamų problemų ir daugelio kitų aplinkybių, kurioms pasikeitus gali keistis ir Vyriausybės įgaliojimų turinys bei apimtis; Konstitucijoje yra įtvirtinti tik svarbiausi Vyriausybės įgaliojimai (1999 m. lapkričio 23 d. nutarimas). Visa tai, ką Vyriausybė daro įgyvendindama Konstitucijoje ir įstatymuose jai nustatytą kompetenciją, yra valstybės valdymo reikalų sprendimas (2001 m. lapkričio 29 d. nutarimas). Pagal Konstituciją Vyriausybė, kaip vykdomosios valdžios institucija, turi plačią diskreciją formuoti ir vykdyti valstybės ekonominę politiką ir atitinkamai reguliuoti ūkinę veiklą (2007 m. gegužės 23 d. nutarimas).

7.4. VYRIAUSYBĖS TEISĖS AKTAI IR JŲ PRIĖMIMAS

Vyriausybės aktai yra poįstatyminiai

Konstitucinio Teismo 2014 m. spalio 9 d. nutarimas

<...> Jeigu Vyriausybė nesilaikytų įstatymų, būtų paneigiamas konstitucinis teisinės valstybės principas, suponuojantis teisės aktų hierarchiją, taip pat Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktas, pagal kurį Vyriausybė vykdo *inter alia* įstatymus (Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 23 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d., 2013 m. balandžio 2 d. nutarimai).

<...> Vyriausybės pareiga priimti poįstatyminius aktus, būtinus įstatymams įgyvendinti, kyla tiesiogiai iš Konstitucijos, o esant įstatymų leidėjo pavedimui – ir iš įstatymų bei Seimo nutarimų dėl įstatymų įgyvendinimo; svarbu, kad poįstatyminius teisės aktus Vyriausybė priimtų neviršydamą savo įgaliojimų ir kad šie aktai neprieštarautų Konstitucijai ir įstatymams (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2001 m. gruodžio 18 d., 2004 m. kovo 5 d., 2009 m. balandžio 29 d., 2012 m. spalio 24 d. nutarimai).

Vyriausybės aktai yra poįstatyminiai

Konstitucinio Teismo 2015 m. vasario 24 d. nutarimas

Kaip ne kartą yra konstatuota, Vyriausybės pareiga priimti poįstatyminius aktus, būtinus įstatymams įgyvendinti, kyla iš Konstitucijos, o esant įstatymų leidėjo pavedimui – ir iš įstatymų (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2001 m. spalio 30 d., 2006 m. gegužės 31 d., 2011 m. birželio 9 d. nutarimai). Svarbu, kad poįstatyminius teisės aktus Vyriausybė priimtų neviršydama savo įgaliojimų ir kad šie teisės aktai neprieštarautų Konstitucijai ir įstatymams (Konstitucinio Teismo 2001 m. gruodžio 18 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d., 2012 m. spalio 24 d. nutarimai); jeigu Vyriausybės nutarimuose nustatytas teisinis reguliavimas konkuruotų su nustatytoju įstatymuose arba nebūtų grindžiamas įstatymais, būtų pažeisti konstitucinis teisinės valstybės principas ir Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktas, pagal kurį Vyriausybė *inter alia* vykdo įstatymus ir Seimo nutarimus dėl įstatymų įgyvendinimo (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 31 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d. nutarimai).

Vyriausybės aktai yra poįstatyminiai

Konstitucinio Teismo 2015 m. birželio 16 d. nutarimas

Konstitucinis Teismas yra ne kartą konstatavęs ir tai, kad Vyriausybės pareiga priimti poįstatyminius aktus, būtinus įstatymams įgyvendinti, kyla tiesiogiai iš Konstitucijos, o esant įstatymų leidėjo pavedimui – ir iš įstatymų (*inter alia* 2001 m. spalio 30 d., 2011 m. birželio 9 d., 2014 m. spalio 9 d., 2015 m. vasario 24 d. nutarimai). Svarbu, kad poįstatyminius teisės aktus Vyriausybė priimtų neviršydama savo įgaliojimų ir kad šie teisės aktai neprieštarautų Konstitucijai ir įstatymams (*inter alia* 2001 m. gruodžio 18 d., 2012 m. spalio 24 d., 2015 m. vasario 24 d. nutarimai). Pagal Konstituciją Vyriausybė, leisdama teisės aktus, turi laikytis galiojančių įstatymų; jeigu Vyriausybė nesilaikytų įstatymų, būtų paneigiamas konstitucinis teisinės valstybės principas, suponuojantis teisės aktų hierarchiją, taip pat Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktas, pagal kurį Vyriausybė vykdo *inter alia* įstatymus (*inter alia* 2013 m. balandžio 2 d., 2014 m. spalio 9 d., 2015 m. vasario 24 d. nutarimai).

Vyriausybės įgaliojimai priimti poįstatyminius aktus (Konstitucijos 94 straipsnio 2, 7 punktai)

Konstitucinio Teismo 2015 m. rugsėjo 29 d. nutarimas

Konstitucijos 94 straipsnio 2 punkte nustatyta, kad Vyriausybė vykdo įstatymus ir Seimo nutarimus dėl įstatymų įgyvendinimo, taip pat Respublikos Prezidento dekretus; pagal šio straipsnio 7 punktą Vyriausybė vykdo kitas pareigas, kurias jai paveda Konstitucija ir kiti įstatymai.

Aiškindamas šias konstitucines nuostatas, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad Vyriausybės priimami teisės aktai yra poįstatyminiai aktai; jie yra įstatymų taikymo aktai, jais detalizuojamos ir sukonkretinamos įstatymų normos, reglamentuojamas jų įgyvendinimas; svarbu, kad poįstatyminius teisės aktus Vyriausybė priimtų neviršydama savo įgaliojimų ir kad šie poįstatyminiai teisės aktai neprieštarautų Konstitucijai ir įstatymams.

Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad pagal Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktą Vyriausybė gali priimti poįstatyminius aktus nepriklausomai nuo to, ar jai įstatymu buvo nustatytas pavedimas, ar ne, o pagal šio straipsnio 7 punktą ji privalo priimti poįstatyminį aktą, kad realizuotų pareigą, kurią jai paveda Konstitucija ir kiti

įstatymai (2000 m. kovo 15 d. nutarimas). Kartu Konstitucinio Teismo aktuose pabrėžta, kad įstatymų leidėjas negali nustatyti Vyriausybei pavedimo, kuris savo turiniu pažeistų konstitucinį įstatymo viršenybės principą (2000 m. kovo 15 d. nutarimas), ir kad atitinkanciais Konstituciją gali būti pripažįstami tik tokie Vyriausybės įgaliojimai leisti teisės aktus, kurie kyla iš Konstitucijos arba jai neprieštarujančių įstatymų ir Seimo nutarimų dėl įstatymų įgyvendinimo, taip pat iš Konstitucijai neprieštarujančių Respublikos Prezidento dekretų (2004 m. kovo 5 d. nutarimas). Taigi vien pagal tai, ar įstatyme buvo nustatytas pavedimas Vyriausybei papildomai sureguliuoti kuri nors įstatymo įgyvendinimo tvarkos klausimą, ar tokio pavedimo įstatyme nebuvo nustatyta, negalima spręsti, ar Vyriausybės priimtas poįstatyminis aktas prieštarauja Konstitucijai ir įstatymams, ar jiems neprieštarauja; kiekvienu konkrečiu atveju turi būti vertinamas Vyriausybės priimto poįstatyminio akto ir įstatymų, kuriems vykdyti šis poįstatyminis aktas buvo priimtas, normų turinio santykis (2000 m. kovo 15 d. nutarimas).

Vyriausybės aktai yra poįstatyminiai

Konstitucinio Teismo 2015 m. spalio 29 d. nutarimas

Pagal Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktą Vyriausybė vykdo įstatymus ir Seimo nutarimus dėl įstatymų įgyvendinimo, taip pat Respublikos Prezidento dekretus.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Vyriausybės pareiga priimti poįstatyminius aktus, būtinus įstatymams įgyvendinti, kyla tiesiogiai iš Konstitucijos, o esant įstatymų leidėjo pavedimui – ir iš įstatymų bei Seimo nutarimų dėl įstatymų įgyvendinimo; svarbu, kad poįstatyminius teisės aktus Vyriausybė priimtų neviršydama savo įgaliojimų ir kad šie aktai neprieštarautų Konstitucijai ir įstatymams (*inter alia* 2001 m. gruodžio 18 d., 2006 m. gegužės 31 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d., 2012 m. spalio 24 d. nutarimai).

Aiškindamas 94 straipsnio 2 punkto nuostatas Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs ir tai, kad pagal Konstituciją Vyriausybė, leisdama teisės aktus, turi laikytis galiojančių įstatymų ir vykdydama vienus įstatymus negali pažeisti kitų. Vyriausybės teisės aktuose negali būti teisės normų, nustatančių kitokią teisinį reguliavimą negu nustatytasis įstatymuose ir konkuruojančių su įstatymų normomis (*inter alia* 2001 m. gruodžio 18 d., 2006 m. gegužės 31 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d., 2012 m. spalio 24 d., 2013 m. gegužės 9 d. nutarimai).

Konstitucijos 94 straipsnio 2 punkto nuostata, kad Vyriausybė vykdo įstatymus, aiškintina *inter alia* konstitucinio teisinės valstybės principo kontekste.

<...>

Jeigu Vyriausybės nutarimuose nustatytas teisinis reguliavimas konkuruotų su nustatytu įstatymuose arba nebūtų grindžiamas įstatymais, būtų pažeisti ne tik konstitucinis teisinės valstybės principas ir Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktas, bet ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalis, kurioje nustatyta, kad valdžios galias riboja Konstitucija (*inter alia* 2006 m. gegužės 31 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d., 2012 m. spalio 24 d. nutarimai).

Vyriausybės pareiga laikytis galiojančių įstatymų, *inter alia* juose nustatytos teisės aktų priėmimo tvarkos (Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktas)

Konstitucinio Teismo 2016 m. liepos 8 d. nutarimas

Konstitucijos 94 straipsnio 2 punkte nustatyta, kad Vyriausybė vykdo įstatymus ir Seimo nutarimus dėl įstatymų įgyvendinimo, taip pat Respublikos Prezidento dekretus.

Vyriausybė, vykdydama įstatymus, Seimo nutarimus dėl įstatymų įgyvendinimo, Respublikos Prezidento dekretus, leidžia poįstatyminius teisės aktus – nutarimus (2003 m. gruodžio 3 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d. nutarimai). Vyriausybės pareiga priimti poįstatyminius aktus, būtinus įstatymams įgyvendinti, kyla tiesiogiai iš Konstitucijos, o esant įstatymų leidėjo pavedimui – ir iš įstatymų (*inter alia* 2001 m. spalio 30 d., 2011 m. birželio 9 d., 2015 m. birželio 16 d. nutarimai).

Vyriausybės teisės aktais yra detalizuojamos ir sukonkretinamos įstatymų normos, reglamentuojamas jų įgyvendinimas (2015 m. rugsėjo 29 d. nutarimas), jie negali prieštarauti įstatymams, keisti įstatymo normų turinio, juose negali būti tokių teisės normų, kurios konkuruotų su įstatymo normomis (*inter alia* 1994 m. sausio 19 d., 2001 m. gegužės 15 d., 2005 m. vasario 7 d. nutarimai).

Jeigu Vyriausybės nutarimuose nustatytas teisinis reguliavimas konkuruotų su nustatytu įstatymuose ar nebūtų grindžiamas įstatymais, būtų pažeisti Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktas, konstitucinis teisinės valstybės principas (*inter alia* 2009 m. rugsėjo 24 d., 2012 m. spalio 24 d., 2015 m. spalio 29 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktą, ne kartą yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją Vyriausybė, leisdama teisės aktus, turi laikytis galiojančių įstatymų (*inter alia* 2001 m. gruodžio 18 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d., 2015 m. birželio 16 d. nutarimai), *inter alia* jų, kuriuose nustatyta teisės aktų priėmimo tvarka. Ji turi laikytis įstatymų nustatytos Vyriausybės nutarimų parengimo, įvertinimo, derinimo, svarstymo, balsavimo dėl jų tvarkos (2007 m. rugpjūčio 13 d. nutarimas). Pažymėtina, kad Vyriausybės pareiga laikytis įstatymuose nustatytos teisės aktų priėmimo tvarkos ne tikai gali, bet ir turi būti traktuojama kaip konstitucinė pareiga.

<...> priimant teisės aktus negalima ignoruoti nė vieno įstatymuose nustatytos teisės aktų priėmimo tvarkos etapo ar taisyklės; būtinybė teisės aktus priimti nuosekliai laikantis įstatymuose nustatytos teisės aktų priėmimo tvarkos kyla iš Konstitucijos. Pagal Konstituciją įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų Vyriausybės teisės aktų priėmimo tvarkos etapų ar taisyklių būtina paisyti rengiant kiekvieną Vyriausybės teisės akto projektą nepriklausomai nuo to, ar tuo teisės aktu numatoma keisti (koreguoti) teisinį reguliavimą, nustatyti naują ar panaikinti galiojantį.

<...>

Konstitucinio Teismo nutarimuose ne kartą konstatuota, kad jeigu Vyriausybė, leisdama teisės aktus, nesilaikytų įstatymų, *inter alia* jų, kuriuose nustatyta teisės aktų priėmimo tvarka, būtų paneigiamas konstitucinis teisinės valstybės principas, suponuojantis teisės aktų hierarchiją, taip pat Konstitucijos 94 straipsnio 2 punktas, pagal kurį Vyriausybė vykdo *inter alia* įstatymus (*inter alia* 2013 m. balandžio 2 d., 2014 m. spalio 9 d., 2015 m. vasario 24 d. nutarimai).

Vyriausybės pareiga priimant teisės aktus laikytis teisėkūros procedūrų viešumo ir skaidrumo reikalavimų

Konstitucinio Teismo 2016 m. liepos 8 d. nutarimas

<...> konstitucinis atsakingo valdymo principas, aiškinamas kartu su Konstitucijos 5 straipsnio 3 dalyje įtvirtintu valdžios įstaigų tarnavimo žmonėms imperatyvu, supponuoja teisėkūros procedūrų viešumo ir skaidrumo reikalavimus, kurių privalo laikytis *inter alia* valstybės valdžią įgyvendinančios institucijos. <...>

<...> galimi ir tokie konstituciškai pateisinami atvejai, kai įstatymu gali būti numatytas ir neviešas Vyriausybės teisės aktų leidybos procesas, kaip antai, siekiant

7. VYRIAUSYBĖ

apsaugoti valstybės paslaptį sudarančią informaciją, išvengti grėsmės konstitucinei santvarkai, gynybinei galiai, kitiems svarbiems interesams.

<...>

<...> atsižvelgiant į konstitucinį Vyriausybės, kaip vykdomosios valdžios institucijos, statusą, taip pat į tai, kad pagal Konstitucijos 95 straipsnį Vyriausybė valstybės valdymo reikalus sprendžia posėdžiuose priimdama nutarimus, tik įstatymu gali būti numatyti konstituciškai pagrįsti išimtiniai atvejai, susiję su Vyriausybės sprendimų priėmimu *inter alia* karo ar nepaprastosios padėties metu, gaivalinės nelaimės atveju, kada Vyriausybės posėdžio darbotvarkė gali būti papildoma naujais, įprasta tvarka su ministerijomis ir kitomis Vyriausybės įstaigomis, suinteresuotomis valstybės institucijomis nederintais teisės aktų projektais, nurodant atitinkamus motyvus. Tačiau, įstatymu nustačius tokią Vyriausybės teisės aktų inicijavimo (jų projektų pateikimo) tvarką, neturi būti sudaryta prielaidų formuoti tokiai Vyriausybės posėdžio darbotvarkės papildymo naujais klausimais praktikai, kuria, nukrypstant nuo minėtų konstituciškai pagrįstų išimčių, būtų paneigiami konstituciniai teisėkūros procedūrų viešumo ir skaidrumo reikalavimai.

Vyriausybė yra saistoma savo nutarimų

Konstitucinio Teismo 2016 m. liepos 8 d. nutarimas

Vyriausybė pagal Konstituciją yra saistoma ir savo pačios priimtų nutarimų; kol Vyriausybės nutarimas nėra pakeistas ar panaikintas, Vyriausybė turi laikytis jame nustatytų reikalavimų (2005 m. liepos 8 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d., 2011 m. rugsėjo 2 d. nutarimai). Savo pačios priimtų nutarimų nepaisymas reikštų, kad Vyriausybė nukrypo nuo konstitucinio teisės viešpatavimo imperatyvo, taigi ir tai, kad išleidžiant atitinkamą Vyriausybės nutarimą buvo pažeistas konstitucinis teisinės valstybės principas (2007 m. rugpjūčio 13 d. nutarimas).

[7.5. VYRIAUSYBĖS NARIAI. MINISTERIJOS]